

הבינני ואלמדה

אוצרות דעת, נטפי חיוזוק ופיקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעוריו של הגדו"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א

בינני ואלמדה

הנינים קצרים בענינא דימוא

יום הכיפורים מחיה את כל השנה!

איתא דבר פלא מהאריז"ל שיום הכיפורים מכוון כנגד עצם הלוח, שהוא עצם שאין שולט בו ריקבון וממנו יחיה האדם בעת שיעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו להוריד טל תחיה על המתים. וכן הוא כנגד גיד אחד שנמצא בעורף אשר אף הוא כעצם הלוח אין הריקבון שולט בו. וסיבת הדבר כי שני אלו אינם נהנים לעולם מאכילה ושתייה (חזן מסעדת מלוח מלכה, כנודע) ולכן אין המוות שולט בהם, וכמו כן יום הכיפורים כיון שאינו נהנה מאכילה ושתייה אין השטן שהוא מלאך המוות שולט בו, וכדאיתא במסכת יומא (כ, א) שאין לו לשטן רשות להשטין ביום הכיפורים.

ועוד נמצא כעין זה בתוספת נופך בסיודו רבי יעקב עמדין זצ"ל, וזה תוכן דבריו: הקב"ה אמר לאדם הראשון: יומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, והיינו ברגע שתאכל מעץ הדעת, תתערב הקליפה בגופך ואז תחול עליך שליטת השטן. אולם בהיות שרצה הקב"ה שבתחיית המתים יקום האדם לתחיה עם גופו אשר אתו התייעג כל ימיו לעבדו ולא בגוף אחר, לכן יצר באדם את עצם הלוח שאינו עשוי מדי היסודות ונמצא במעלה גדולה מכל הגוף, ואשר לכן אין המיתה שולטת בו, וכל זה כדי שיוכל להאיר ולהחיות את כל הגוף בעת שיעלה רצון מאתו יתברך.

י"כ כמו עצם הלוח

וכעת נבין הפלא ופלא למה עומד יום הכיפורים כנגד עצם הלוח, כי כשם שיצר הקב"ה באדם את עצם הלוח כדי שיחיה את כל גופו בבוא העת, כך יצר יום אחד בשנה כדי שיחיה את כל ימות השנה! וכמו שעשה בגופו כך עשה בנשמתו, וכידוע מכל הספרים שיש חלק אחד בנשמה שאינה יכולה להיפגם, והגם שיעבור האדם על כל התורה כולה ויהיה מחויב ארבע מיתות בית דין, יוכל להגיע על ידי התבוננות אל אותו חלק קטן שבנשמתו שלא נפגם וממנו ישוב לקבל את חיותו במלואה.

התבוננות במהותו של יום הכיפורים

ובכן במה יש לו לאדם להתבונן בשביל להגיע אל אותו חלק דן וטהור שבנשמתו ולשאוב ממנו חיות? יש לו להתבונן במהותו של יום הכיפורים, ועל ידי ההתבוננות בהם תחזוק ההכרה בלבו שאפשר לקבל חיות מזוי השכינה, ולא דוקא מאכילה ושתייה ושאר דברים גשמיים, וכיון שתהיה הכרה זו חקוקה היטב בליבו, יתעוררו בנפשו הרגשים שכבר מתו אצלו משכבר הימים ונמצא זוכה לתחיית המתים בעולם הזה.

יש והאדם שם אל לבו שאיבד את כל ההרגשים שלו לתפילה ולשאר דברים שבקדושה, והוא עצמו יודע מדוע, מפני שהשקיע עצמו בטיט היין ומאז הוא נמשך אך ורק אל דברים מגושמים. גילה לו הקב"ה שכל הרגשיו יכולים לשוב לתחיה כי לא מתו לגמרי, ולא יחשוב שאין דבר תלוי בו אלא בידי הקב"ה, כי בוראיה הדבר תלוי בו, וזאת על ידי שיעבוד

עיצומו של יום מכפר!

היתכן שיום הכיפורים מכפר ללא תשובה?

מכפר לשבים!

ואלמדה: אכן בתוספות ישנים כתבו שגם לשיטת רבי, אין יום הכיפורים מכפר לבדו, אלא בצירוף עשיית תשובה, וכן האריך בזה בספר הקדוש "מאור עינים" (פרשת האזינו), וכן הוא לשון הרמב"ם (הלכות תשובה פ"א ה"א): "ועצמו של יום הכפורים מכפר לשבים שנאמר 'כי ביום הזה יכפר עליכם'".

יום כיפור נקרא בפי המון העם "יום הקדוש" מפני שהוא היום המקודש מכל ימות השנה. אולם עלינו להבין איזו משמעות יש לכינוי זה, שהרי כמה ימים מקודשים יש במעגל השנה, כגון ראש השנה ופסח, ובמה נשתנתה קדושת יום זה מקדושת שאר הימים?

אכן מקור כינוי זה, אשר ממנו נבין את משמעותו, הוא במה שהודיעו לנו חז"ל (יומא פה, א) שיעיצומו של יום הכיפורים מכפר, כלומר עצם קדושת היום - ללא שום עשייה - מכפרת עוון. כי הנה במשנה שם איתא: "מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה". והקשו בגמרא: עם התשובה אין, בפני עצמו לא, נימא דלא כרבי, דתניא, רבי אומר על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה, יום הכיפורים מכפר וכו', ותרצו: אפילו תימא רבי, תשובה בעיא יום הכפורים - יום הכפורים לא בעיא תשובה.

הבינני:

ואולם התמיהה תתעורר כמו מאלה, שהרי בפירוש אמר רבי "על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה, יום הכיפורים מכפר" וחזרו חכמי הש"ס ואמרו "תשובה בעיא יום הכפורים - יום הכפורים לא בעיא תשובה". וכיצד נוכל לומר שאף לשיטתו אין יום הכיפורים מכפר אלא בצירוף עשיית תשובה?

יום הכיפורים = אוצר יקר!

הבינני ואלמדה: והנה בספרי החסידות נאמרו כמה מהלכים לבאר הדבר וננקוט בחד מהם שמתיישב על הלב היטב. ונקדים: כפי הידוע הקרקעות על פני העולם שונים זה מזה במחרים ובתכליתם, יש מקומות יקרים ויש מקומות זולים, יש מקומות שראויים לזריעה ויש מקומות שראויים לבניה, והכל תלוי אם המקום נמצא בתוך העיר או מחוץ לעיר, במקום מבוקש או במקום שאינו מבוקש, וכן הלאה.

הבינני:

הנה לפרש דברי חז"ל כפשוטם קשה מאוד הן מסברא והן מדינא, מסברא כי מדוע יכופר לו למי שחטא כל השנה ועבר על כל מצוות התורה מבלי שום התאמצות מצדו, ומדינא שהרי טובל ושרץ בידו לא עלתה לו טבילה (תענית טז, א), ואם כן הגם שנאמר שיעיצומו של יום הכיפורים מכפר, מאחר שאדם זה לא עזב את חטאיו, כיצד יתכפר לו?

הבינני:

ויותר מזה הקשו בתוספות ישנים (יומא שם): אם נכון הדבר שיעיצומו של יום מכפר ואינו צריך לתשובה, מדוע חרב בית המקדש מפני שנתמלא סאתם של ישראל בעוונות, והלא כבר נתכפרו עוונותיהם מדי שנה בשנה על ידי עיצומו של יום הכיפורים?

הבינני:

וכעין זה יש להקשות עוד, מדוע יתן האדם דין וחשבון לאחר מאה ועשרים והרי נתכפרו עוונותיו ביום הכיפורים על ידי עיצומו של יום, והתיינח במת קודם יום הכיפורים שיש לו ליתן דין וחשבון על העבירות שעשה בשנה האחרונה, אבל מת לאחר יום הכיפורים על מה יתן דין וחשבון?

מיוחדים יש בשנה שההזדמנות שיש בהם להתקרב על ידי התשובה גדולה בהרבה משל שאר הימים, ובתווך עומד יום הכיפורים שההזדמנות שיש בו גדולה מכל אותם ימים מיוחדים.

יום הכיפורים הוא אמנם יום הקדוש, אבל יום קדוש הוא רק הזדמנות, וכדי לנצל את ההזדמנות צריך לעשות מעשה. אם לא יקום האדם לעשות מעשה, יידמה לאותו עני שהגיע לו לנחלתו חלקת קרקע במרכז העיר ולא עשה אתה מאומה.

ההזדמנות שיש בראש השנה ובבילי הסדר להתקרב אל ה' גדול לאין ערוך לעומת ההזדמנות שיש בג' שבט. אבל גם בראש השנה צריך לתקוע בשופר כדי לזכות להגיע אל ההזדמנות הגדולה שיש לו, וכן בבילי הסדר צריך לאכול מצה ומרור כדי להגיע אל ההזדמנות הגדולה שיש לו. שונה מהם יום הכיפורים שההזדמנות שיש בו, היא מאז כניסת היום ועד צאתו. בכל רגע ורגע יכול האדם להתקרב לבוראו כפי אותה הזדמנות שיש לו בשעת תקיעת שופר ובשעת אכילת מצה!

מעורר לתשובה

וכך כתב הגה"ק ה'דברי חיים' מצאנז זיע"א, שמטעם זה נקרא יום הקדוש, מפני שעיצומו של יום, מתחילתו לסופו, מעורר כל אדם בתשובה ומושיטה לו ההזדמנות לשוב בתשובה שלמה על טס של זהב, והוסיף בלשונו הקדוש: וכאשר אנו רואים בחוש שכל איש מישראל בא אצלו להתעוררות תשובה ביום הכיפורים מעומק לבא.

יכולים אף אנו לראות בעיינינו, בפרט בארץ ישראל, שגם אלו הרחוקים לדאבון לב משמירת תורה ומצוות, ביום הכיפורים מתעוררים לתשובה, כל אחד לפי דרגתו, ורבים מהם אפילו מתענים כפי הדין. והיינו כפי האמור, כי עיצומו של יום זה מעורר כל אדם לתשובה עד שיוכל להרגיש כאילו מושיטים לו יד ממרום לסייעו בכך, אבל לשם כך יצטרך אף הוא להתאמץ מעט, ואם לא יעשה מאומה, לא יועיל לו כלום.

משל למה הדבר דומה, ל"מדרגות נעות" (escalator), שכל הנעמד עליהן מיד עולה למעלה בלי שום טרחה. אבל אם יעמוד האדם למטה ולא יתאמץ להעמיד את עצמו עליהן, יישאר לעמוד למטה והמדרגות יסעו בלעדיו... יום הכיפורים מעלה כל איש ישראל למעלה ראש ומקרב לבוראו, אבל לשם כך מוכרח הוא להתאמץ מעט כדי להיכנס אל תוך קדושת היום, וזהו הכוונה בדברי רבי "לא בעיא תשובה", היינו שאינו צריך להתעורר מעצמו לתשובה, אלא היום הקדוש מסייעתו להיכנס להיכל התשובה, אך בוודאי צריך הוא להתאמץ במקצת לנצל היכל זה היטב, כי אם יתעצל ולא יעשה אף לא מאמץ מועט זה, מה יתן לו ומה יוסיף לו מה שעבר עליו יום הכיפורים!

'עיצומו של יום' הוא נכס!

והנה לב יודע מרת נפשו, וכמה פעמים נכנסת מחשבה במוחנו באמצע תפילת יום הכיפורים שאולי כדאי לנוח מעט מחמת חולשת הצום, ולהסתמך על מה שאמרנו חז"ל שעיצומו של יום מכפר. אבל לפי האמור, 'עיצומו של יום מכפר' אינו פטור, אלא אדרבא, הוא מגלה לנו איזו הזדמנות יש בו ביום זה וכמה נוכל לעלות בו מעלה מעלה אם נשכיל לנצל כל רגע ממנו כדבעי. והלא כן גילו לנו הצדיקים שבבילי יום הכיפורים נפתחים אוצרות של אהבה, ומדוע לא נפתח

יום הכיפורים כמקודה!

נחוץ ביותר להביא בזאת את דברי המהר"ל הקדוש המבארים מדוע עיצומו של יום מכפר, באשר הם מבארים כמובא בגוף המאמר בענין זה. ואלו הם דברי מהר"ל (דרשות מהר"ל דרוש לשבת שובה): התשובה נעשית על ידי התדבקות האדם בבוראו, כי על ידי החטא התרחק האדם מבוראו, וכשהוא שב בתשובה הוא חוזר ומתקרב אליו, וכיון שהוא מתקרב אליו, ממילא מתכפר החטא, כי אצל השי"ת אין חטאים (וזהו היפך ממה שסבורים בדרך כלל שעל ידי התשובה מתכפר החטא וממילא חוזרים להתקרב אל ה'. לא כן הוא! אלא מתקרבים אל ה' ועל ידי כן מתכפר החטא). והנה ביום הכיפורים הקב"ה מקרב אליו כל אדם מישראל, ואפילו החוטא הגדול ביותר, באהבתו הגדולה שאין לה שום דמיון, בבחינת (שיר השירים ב, ו) "וימינו תחבקני", ועל ידי זה מתכפרים כל חטאי בני ישראל.

ומוסיף מהר"ל לבאר על פי זה מאמר רבי עקיבא "מה מקוה מטרה את הטמאים אף הקב"ה מטרה את ישראל". כפי שהטרה במקוה נעשית על ידי שהאדם טובל כל גופו במים שאינם מקבלים טומאה ומתבטל בהם, כן טהרת בני ישראל מעוונותיהם נעשית על ידי שהם מתקרבים אל השי"ת שאין שייך אצלו חטא ומבטלים עצמם אליו, וממילא מתקבלים בתשובה.

[וראה עוד שם שממשיך לבאר עוד בענין חמשת העניינים ובענין עבירות שבין אדם לחבירו, לפי דרכו].

נמצאנו למדים לדברי מהר"ל שעיצומו של יום הכיפורים יש לו כוח גדול מאוד למשוך את האדם ולקרבו להקב"ה עד שיתכפרו עוונותיו ממילא. ואולם כפי האמור צריך האדם להיכנס אל היום כדי שיוכל היום לפעול עליו, כי אם לא יעשה כלום מצד עצמו, יהיה כאדם טמא שאינו נכנס למקוה... ניכנס איפוא למקוה יום הכיפורים בחילו ורחימו, נצל את היום בכול כוחינו ויועיל לנו לכל הימים!

את ידינו ליטול מאוצרות אלו על-ידי אמירת תהלים וכדומה?

היתכן להפסיד הזדמנות יקרה זו שאין בדומה לה בכל ימות השנה?! הלא ביטויי האהבה וההתקרבות לה' המבצבצים מכל תיבה ותיבה שבמזמורי התהלים, אינם יכולים לחרוש תלמים בנפש האדם כפי שהם יכולים לעשות בבילי יום הכיפורים, שהרי עיצומו של יום מושך את האדם כלפי מעלה.

אתה עייף מחמת השעה המאוחרת? אכן, יש לך פטור! אבל ההזדמנות מה תהא עליה? הרי הזדמנות זו לא תחזור עד השנה הבאה! אל תאבד את מה שנותנים לך! צא וראה, הלא בירכת בתחילת היום "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", ואם לא תנצל את הזמן, מדוע ברכת? דומה אתה למי שאחז פרי חדש בידו, בירך עליו שהחיינו וחזר והניחו על השולחן!

יום זה הלא מלא וגדוש באהבה, והצדיקים היו מתגעגעים אליה כל השנה. ראה נא מה שכתוב בספר הקדוש בית אהרן (פרשת אחרי): "אדוני אבי מורי ורבי [הרה"ק רבי אשר מסטאלין] צוקל"ה כשהיה קורא בשבת זה פרשת יום הכיפורים, היה לו געגועין גדולים על יום הכיפורים כמעט עד כלות הנפש, והיה אומר משל כשרוקחים מרקחת קודם נישואין בשביל הנישואין טועמים מן המרקחת גם בשעה היא, וכך בשבת זו צריך להתעורר בהתעוררות קדושת יום הכיפורים".

הרשימה מההגו

הבינני ואלמדה: והנה בספרים הקדושים מבואר שמיום הכיפורים צריך

להישאר לנו רשימה לכל השנה, והיינו שכל פעם שנעמוד בפני ניסיון, ניזכר בקרבנות שהרגשנו ביום הכיפורים ונסוג אחור. אולם מה נעשה שכל יום טוב קשייו בצדו, בראש השנה יתהלך האדם לפעמים חפוי ראש בגלל הצפיפות או בגלל שלקחו לו את מקומו ונאבד לו מחזורו, וביום הכיפורים ראשו עליו יסתחרר מחמת הצום, ובסוכות יציק לו החום ותשתלט עליו העייפות מחמת שמחת בית השואבה וכן הלאה. וכבר נמצאו צעירים רבים בני י"ד וט"ו, אשר מוחם עדיין לא נתבשל להוציא את ההרגשים העמוקים החוצה, שמכל חודש תשרי לא זכרו אלא את קשייהם...

מוטל עלינו איפוא החובה להשקיע עבודה מרובה, הן לעצמנו והן למשפחתנו, כדי לעורר מבעוד מועד את האהבה הגדולה המתגלית במועדי תשרי בכלל וביום הכיפורים בפרט ולהוציא על ידי כן את ההרגשים החבויים בלבנו החוצה.

סוף דבר: היודע מה גודל ההזדמנות שביום זה וכי בכוחם של ההרגשים המתעוררים בו להצילו מן החטא במשך כל השנה כולה, ינצל כל רגע ורגע מיזם זה שלא ילך לאיבוד, אלא אדרבה ישקיע בו לרכוש אוצרות נצח!

התבוננות

טעם חיוב האכילה בערב יום הכיפורים נובע לדברי הטור (או"ח תרד) מאהבת השי"ת את עמו כאהבת האב את בנו יחידו, ומפני שרצה שיהיה לנו כוח להתענות ביום הכיפורים.

ובספר "שערי תשובה" (ד, י) איתא שכוונת טעם זה הוא לא רק שיהיה לנו כוח להתענות, אלא גם ובעיקר כדי שיהיה לנו כוח להתפלל אליו! כי לרוב אהבתו אותנו הוא חפץ שיהיה לנו כוח לנצל את ההזדמנות להתקרב אליו ביום זה עד תומו!

שבעה צעדים לעשיית תשובה בצורה מושלמת!

עומדים אנו ביום הקדוש יום הכיפורים, לאחר כמה וכמה ימים של עשרת ימי תשובה, וכל בר ישראל מעוניין להוסיף עוד ועוד בכמות ואיכות עשיית התשובה, שבוים זה הוא מסוגל ביותר.

אך כיצד נעשנו? באיזה דרך? והיאך?

להלן נביא בפניכם בזה מאמר נפלא מהספר "הרי בשמים" המבאר בטוב טעם האיך ניתן לבוא לתשובה שלימה בשבעה צעדים שרשי"ו ונשובה (לשון רבים) - נתגבא שישבו שניהם. לעשות את התשובה בלבב שלם, ולמען יחזיק ימים רבים! קראו ותחי נפשכם בתשובה שלימה!

הנה בפרשת העקידה נאמר: "ויאמר אברהם אל נערו שבו לכם פה עם החומר ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם", ופירש רש"י: ונשובה (לשון רבים) - נתגבא שישבו שניהם.

וכתב בעל הטורים לפרש על פי דרכו, זה לשונו: "במסורת: ונשתחוה ונשובה".

א. ונשתחוה ונשובה".

ב. נתנה ראש ונשובה (מבדור יד. ד.).

ג. לכה ונשובה" (ש"א טו. ה.).

ד. נחפשה דרכנו ונחקרה ונשובה עד ה'" (איכה ג. טו.).

ה. "השיבנו ה' אליך ונשובה" (שם ה. כא.).

ו. "לכו ונשובה אל ה'" (הושע ו. א.).

וממשיך: "לומר שבזכות אברהם שאמר "ונשתחוה ונשובה", זכו ישראל לעשות תשובה, והיינו "לכו ונשובה אל ה'", נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה", "השיבנו ה' אליך ונשובה". ובזכות הגליות מתקבצות, וזהו "לכו ונשובה אל ה'". ואם לא זכו, אומר "נתנה ראש ונשובה". וכשיזכר, "השיבנו ה' אליך ונשובה". הכל בזכות אברהם!"

שבע תפיסות

וכתב בספר"ק "הרי בשמים" (להלן"ק רבי שכנא צבי ז"ע מ"מ ד"ק" מעמור בתקופת תלמידי הגמיר ממעורר"ש) לאור דברי בעל הטורים, שאם נתבונן נראה שכל פעם שכתבה התורה תיבת "ונשובה", הורתה לנו על מהלך נוסף של הפיכת המחשבה באופן שתקרב את האדם אל התשובה, כי כאשר האדם מתחיל לחשוב נכונה, ממילא הוא מתקן את מעשיו.

הוא מביא שם מהספר "חובת הלבבות" (שעי התשובה פ"ג) שעל האדם לדעת שבעה דברים כדי לחזור בתשובה אמיתית, ומראה באצבע איך שבעה אלה נרמזים בכל אותן לשונות של "ונשובה". נעבור עליהן איפוא אחת לאחת.

התפיסה הראשונה - כי פשעי אני אדע

הראשון, שיידע גנות מעשהו ידיעה ברורה כדכתיב "כי פשעי אני אדע". היינו שיבין האדם שמה שעשה הוא חטא. והלא אחת מהסיבות החזקות בגינן בני אדם חוטאים, היא מפני שאינם מבינים שמה שהם עושים הוא חטא. סבורים הם שהם שאין מן הראוי לעשות מה שהם עושים, אינו בגדר חטא ממש.

דוגמה לדבר היא ביטול זמן או קימה באיחור, אשר אין רבים שמים אל לבם שדברים כאלו כשאינם מיוסדים על אדני התורה, הם חטאים גמורים, ולכן הם ממשיכים במנהגיהם עד זקנה ושיבה ואין עושים מאומה כדי לבטלם.

הלא כן אמרו חז"ל שמטעם זה צריך לקנות אשם תלוי בשווי שתי סלעים לעומת החטאת שדיה בכבשה בת דנקא, מפני שהאוכל חתיכה משתי חתיכות והוא עצמו מסתפק אם אכל שומן או חלב, אינו מתעורר לחזור בתשובה כי לבו אומר לו ללא הרף שמסתמא אכל שומן ולא חלב, ולכן הוא זקוק להחסיר יותר מכיסו כדי שירגיש הסרסון ויתעורר לשוב בתשובה.

כך היא המציאות, כשמדובר בחטא גמור וברור לעין, גם אם נכשל בה האדם, בהגיע ימי התשובה הוא מתחרט עליה בחריטה גמורה. מה שאין כן כשמדובר בחטא שאינו ברור כל כך, כי אז לא במהרה האדם מתחרט עליו, ועל זה הודיע לנו החובת הלבבות, שאם ירצה האדם לזכות בתשובה אמיתית, יצטרך להגיע לידיעה ברורה שמה שעשה הוא חטא גמור כי בלעדי זה לא יעלה בדעתו כלל שהוא צריך לחזור עליו בתשובה!

הרמז - נחפשה דרכינו ונחקרה!

מבאר בעל "הרי בשמים" שדבר זה מרומז בפסוק "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה", היינו שקודם שנשוב בתשובה, נעשה חיפוש אחר חיפוש בחורים ובסדקים ונחקרו אם מה שעשינו באמת היה מותר כמו שדימנו לעצמנו, או שמא אין הדבר מודיק כל כך. כמעשהו!

התפיסה הרביעית - בשוב רשע מדרכו וחיה

הדבר הרביעי הוא שיידע האדם כי התשובה היא רפואתו ושעל ידה יתקן הקב"ה את כל אשר פגע וקלקל ויציל אותו ממות לחיים ומכל מרעין בישין. וכמו שכתוב (יחזקאל לג): "אמרתי לאמר, כי פשעיני וחטאתיני עלינו, וכמו אמתנו נמקים. ואיך נחיה". והיתה התשובה מהבורא יתברך: "חי אני נאם אדני-ה', אם אחפץ במות הרשע, כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה".

הרמז - כי הוא טרף וירפאנו!

ומבאר בעל "הרי בשמים" שדבר זה מרומז בהמשך הפסוק "ד'לכו ונשובה", וכך נאמר שם: "לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו ויחבשנו", היינו שיידע האדם כי הגם שהוא 'טרף', על-די התשובה תהיה רפואתו.

התפיסה החמישית - הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי

הדבר החמישי הוא שיידע שכל עוונותיו שמורים בספר הזכרונות ושום דבר אינו נעלם מאתו יתברך, וכמו שנאמר (דברים לג. ד'): "הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי". ופירש רש"י על פי תרגומו: כסבורים הם ששכחתי מעשיהם, כולם גוזלים ושמורים לפני.

הרמז - ניתנה ראש ונשובה!

ומבאר בעל "הרי בשמים" שזה מרומז בפסוק "נתנה ראש ונשובה", 'ראש' לשון חשבון כדכתיב "כי תשא את ראש", שיידע שנכתבו בספר הזכרונות ולא יעבור עליו העלם ולא שחנה ולא הנחה, ועל ספרך כולם יכתבו - כל חשבון עוונותי!

התפיסה השישית -

על נפלאותיך וטובותיך שבכל עת!

הדבר השישי, והוא נחוץ מאוד, כי הוא מועיל ביותר לחזרה בתשובה, הוא שיזכור האדם את הטובות שעשה עמו הקב"ה, כי על ידי זכירת הטובות מתעורר האדם לשוב בתשובה מאהבת קונו, שהיא התשובה היותר נעלית, ומתפתח היא זדונות לזכיות!

לפעמים יש לך אדם שמנותק לגמרי מעץ החיים, וכל מה שמדברים עמו לעוררו בתשובה אין בו כדי להועיל. אז, הדבר היחיד שיוכל לעוררו בתשובה הוא זה, לדבר עמו על הטובות שהקב"ה עושה עמו (לפעמים בדברים שכל אחד מבין, שהם מעבר למה שזוכים להם רובא דעלמא), כי אז אע"פ שלא נדבר אתו על התשובה, הוא יתעורר מעצמו שביבין עד כמה הקב"ה מטיב עמו ועד היכן הוא מצערו במעשיו הרעים.

הרמז - חדש ימינו כקדם!

ולדברי בעל "הרי בשמים" דבר זה מרומז בפסוק "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם". כשיעלה האדם על זכרונות את כל הטובות שעשה עמו הקב"ה מקדם, זה יועיל לו לחזור בתשובה. והרי טבעו של אדם לזכור רק את מה שנעשה עמו באחרונה, כי התלאת העוברות עליו בתלף הימים, משכחות אצלו את הטובות הראשונות. אך אם יתאמץ האדם להזכיר לעצמו גם את הטובות שנעשו עמו מקדם במשך כל שנות ילדותו ובחורותו, ויתעורר לבו בתשובה כאמור.

התפיסה השביעית - שינוי הרגלים דורש מאמץ

הדבר השביעי הוא שיתאזר האדם בכח אל מול הרגליו הרעים אותם הוא מבקש לעקור. והיינו שאם יראה לאחר שהתאמץ פעם או פעמיים לעקור את הרגליו שלא נעקרו ממנו, לא יתייאש, אלא יבין שעקירת הרגלים ישנים דורשת זמן רב.

הרמז - ונשתחוה ונשובה אליכם!

מבאר בעל "הרי בשמים" שדבר זה מרומז בפסוק "נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם". היינו שהנשמה אומרת אל הגוף ותאומתיו: שבו לכם פה עם החומר, שלא תתאומו לתורתו רק כדי צורך החומר, ואני והנער יצרו טוב ילד מסכן וחכם נלכה עד כה, כ"ה שנים אחר ה"ג שנים, ועוקלין שלא נמנוה ושלשים שנה שהוא רוב שנותיו של אדם, ונשתחוה כלומר נעבוד את ה', וכיון שעברו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא, שנאמר ורגלי חסדיו שימור, ואז ונשובה אליכם, כלומר שאף אם נשתמש נמכם לאכול ולשתות ושאר התאוות, אין דאגה, כי כבר נשתעבדו כל הכוחות והחושים אל הנשמה שנקרא אברהם והיצר טוב מפני חזק סבלו זה שנים רבות עד רוב שנותיו.

אלו הם שבעה הדברים המרומזים בששת הפסוקים של "ונשובה" אשר פועלים באדם להחליף את מחשבותיו ולהעבירו מעקוב למישור. ולקראת צאתנו, לא נוכל להתחמק מן ההערה הפשוטה, שאף אחת מהתפיסות הללו אינה נתונה לחן ולא, אלא מדרגות רבות יש בכל אחת מהן, וככל שיוסיף האדם להגביין בלב, כך ייטב לו בזה ובכא. וכאמור, ימי תשובה הם הימים שניתנו לנו במתנה מאת ה' שבהם אנו מקבלים סיוע לכך מרומם, למען נוכל לשוב בתשובה בלבב שלם ולמען יעמדו ימים רבים!

מעשה

מסופר על המגיד הקדוש מקאזניץ זע"א, שבשנתו האחרונה, ימים ספורים קודם הסתלקותו (הרי נסתלק בערב סוכות) עצר לפני הפסוק "ויאמר ה' סלחתי כדברך" ואמר:

"רבונו של עולם, מי יכול למלל גבורתך? וחולשתי אף היא אין אחד מכיר בה מלבדיך (כפי הידוע היה גופו הקדוש חלוש מאוד). נוהג הייתי להתפלל כל שנה לפני העמוד ביום הכיפורים, אך השנה כבר לא התפללתי לפני העמוד, וידוע לך שהוא מחמת גודל חולשתי."

כן ידוע לך שכל מה שעשיתי בחודש אלול בכל השנים ואף בזו השנה, לא היה למעני אלא למען אחיי מישראל.

ובכן בקשה אחת לי שתקל מעלי את חולשתי ותאמר "סלחתי כדברך". ריבון כל העולמים, אם תאמר שאינך יכול לומר סלחתי כדברך מפני שחסרים צדיקים בעולם, הנה יש צדיק ברימנוב ושמר רבי מנדל'ה מפשיטיק (- הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זע"א) אשר יכול לעמוד כנגד כל צדיקי הדור. ואם תאמר שאינך יכול לומר סלחתי כדברך מפני שאין לנו אורים ותומים, הנה יש חוזה בלובלין שמאיר כאורים ותומים. ואם תאמר מפני שאין בעלי תשובה בעולם, הרי אני מעיד על עצמי שלמרות חולשתי הגדולה אני מוכן לעשות תשובה בעד כל קהל ישראל, ובכן אני חוזר ומבקש שתאמר "סלחתי כדברך!"

כן דיבר המגיד מקאזניץ שלש פעמים כבן המתחטא אצל אביו והתחנן בפניו שיאמר "סלחתי כדברך". ובסוף אמר "ויאמר ה' סלחתי כדברך".

הבנה למעשה

וכשסיפרו על כך להרה"ק מרוז'ין זע"א, קרא ואמר: **אני מאמין באמונה שלמה שאם לא היה המגיד מקאזניץ שומע התיבות סלחתי כדברך יוצאות מפי הגבורה, לא היה ממשיך בתפילתו. אין זה אלא ששמע מפי הגבורה "סלחתי כדברך!"**

מעשה

רבים עוד זוכרים את המעשה שהיה עם החסיד הבלתי נשכח רבי ניסן פילטשיק זצ"ל [מזקני חסידי סטאלין-קארלין בארה"ב עובד ה' בשמחה ובמסירות נפש באמריקא שבימים ההם, השפיע רבות על צעירי הצאן והדריכם בדרכי החסידות]. בשנת תש"ג, כאשר היה בארץ ישראל ליום הכיפורים והיה אז שרב גדול. צעירים רבים נאנקו מגודל החום, אבל ר' ניסן היה מלא חיות. והיה כי נטו צללי ערב, בין מוסף למנחה, ניגש אברך צעיר אל ר' ניסן ופלט לו לאמור להרגיעו: "אל דאגה! נאך דרעי שעה און שוין" [עוד שלש שעות וזהו].

ר' ניסן רק שמע והתחיל ליקוד כיקוד אש: "וכי בשורה טובה חשבת להודיע לי?! הלא כל השנה אני מחכה ליום זה!"

הבנה למעשה

הבה ונתבונן! הלא גם לר' ניסן הישיש (היה אז כבן תשעים) היה חם. רק מה? מרוב אהבת היום ומרוב דביקותו בה' לא הרגיש מאומה. הוא אומר: כשמוחו ולבו של האדם מתעלים ביודעו ובהכירו את ההזדמנות הגדולה שיש בו ביום זה, יהיו התנאים החיצוניים מה שיהיו, לא יפריעו לו שום צער וסבל. הרי עיצומו של יום מכפר!

את עבודת יום הכיפורים כראוי לו, דהיינו שיחזק הכרה בליבו שאפשר לקבל חיות מדברים רוחניים, ומתוך הכרה זו יתחיל לבקש לעצמו הנאות רוחניות בעשה טוב והנאות רוחניות יעוררו לתחיה את כל הרגשיו הרדומים.

כך גם איתא מהרה"ק רבי משה לייב מאסאוב זע"א שאמר כי כמו שהאדם צריך שמירה לממונו, כך הוא צריך שמירה לרוחניותו, ומהי השמירה? השמירה היא לשמור וליהנות בעשיית המצוות. ונימוקו עמו, כי הסיבה שהאדם רודף אחר דברי הבל, היא מפני שנפשו מחפשת עונג, ולכן אם יקיים את מצוותיו באופן של עונג, ממילא לא יזדקק לתענוגים פסולים.

התענוגות והסיגופים - למה?

ואם כנים אנו בכל זה, נרוויח להבין דבר נפלא: אנו רואים שבכל הדורות היו הצדיקים נותנים לבעלי התשובה תיקונים של כך וכך תעניות, כל אחד לפי חטאו, ומקובל לומר שהבעש"ט הק' ביטל מהלך זה. אכן לפי האמור, אפשר שגם מהלך זה מיוסד הוא על מהלך התשובה של יוה"כ, כי על-ידי שימנע האדם מאכילה ושתיה, מוכרח יהיה לקבל את חיותו מהנאתו מזיו השכינה ואז ממילא יכופר לו ועונו כפי שהוא מתכפר ביום הכיפורים.

סיפר לי יהודי אשר בעברו התדרדר מאוד עד שהפסיק לשמור תורה ומצוות, כי בכל השנים היה נזהר להיות עד כל היום וכל הלילה של יום ט' בתשרי, כדי שיישן במשך כל יום הכיפורים ולא יעשה בו מלאכה ולא יאכל ולא ישתה בו, כי על זה עדיין לא מלאו לבו לעבור. והנה באחת השנים שכנע אותו אחד לבוא לבית הכנסת, וכשבא נשתומם הוא בעצמו בראותו איך אפשר לשאוב חיות נפלאה כזה מן התפילה.

הנה כי כן, **התעניות והסיגופים מעולם לא נועדו לייסר את האדם, אלא תכליתן להפסיק את שאיבת החיות מדברים גשמיים, כדי להתחיל לקבל חיות מזיו השכינה, כי קשה מאוד ליהנות מזיו השכינה כל זמן שעסוקים באכילה ושתיה.** והרי הדבר דומה למי שמדבר בלי סוף ואידי דטרירד למפלט לא בלע, שמשכנעים אותו לבלום את פיו ולו לרגע קט, כי אז יתחיל לשמוע ויערב לו. וכבר כתב כן השלי"ה הק' להדיא שהצווי ועניתכם את נפשותיכם אין עיקרו לשם עינוי הגוף, אלא לצורך הנשמה שתוכל ליהנות ממזון העולם הבא.

וכאמור, יסוד זה הגם שהוא מעבודת יום הכיפורים, הוא נוגע לכל יום מימות השנה. כל אימת שהאדם ישים אל לבו שהרגשיו הרוחניים מתו, יתבונן בעצמו לראות אלו דברים רוחניים גורמים לו הנאה, ואפילו אם נתרחק מאוד, מוכרח להיות שיש עדיין דבר רוחני שגורם לו הנאה. יש לך מי שנהנה מעשיית חסד, יש לך מי שנהנה משיבה באחדות עם חברים שהיא ההיפך מקנאה ושנאה ותחרות, וכיון שיעשה אותם, יתעוררו בו הרגשיו הרוחניים לתחיה וירגיש טעם גן עדן!

מקור הגישה החסידית - מיוה"כ

זוהי הסיבה שהבעש"ט הק' ותלמידיו החדירו הרבה בקרב העם לקיים את התורה והמצוות בחיות ובלבט אש קודש, כי רק על-ידי כן יקומו כל ההרגשים הקדושים לתחיה וכשיקומו לתחיה, ממילא לא יזדקקו לשאוב את חיותם ממקורות זרים.

אמרה יצאה מפה קדוש הרה"ק רבי שלמה מקארלין זע"א, שאם האדם רוצה לידע אם יש לו עולם הבא, יבדוק אם יש לו טעם בשבת. אף זה מהאי טעמא הוא, כי על האדם לבחון את עצמו תדיר לראות אם הצליח לפתח היכולת לקבל חיות מדברים רוחניים שהם מזון העולם הבא, והשבת היא המבחן הטוב ביותר לזה כי השבת היא מעיין עולם הבא כפי שאמרו הצדיקים. נמצאנו למדים שהמקור לגישה החסידית אל התורה והמצוות, הוא יום הכיפורים.

עבודתנו ביום הכיפורים!

יום הכיפורים מורה אותנו לקיים כל מצוה ממצוות התורה באופן שנהנה ממנו ונקבל ממנו חיות. ואם אין אנו מרגישים הנאה בכל המצוות, נחפש את המצוות שאנו מרגישים בהן הנאה ואותן נקיים בחיות גדולה, ועל ידי כן יתעוררו בנו שאר רגשי הקדושה (כפי שעצם הלוח מחיה את כל הגוף) עד שבימים מן הימים נתחיל להרגיש הנאה וחיות גם משאר המצוות, ובזה ירווח לנו כל הימים!

תשובה ותפילה וצדקה!

בימים אלו, עת אנו תרים ומחפשים בדרכי התשובה ובעמקי הסליחה אצרות רוח של עשרות שיעורים בהימים וערוכים יעזור לכם להתרומם ולהתעלות בדרכי התשובה ותיקון המעשים.

טלפון ישיר שע"י 'קול הלשון': 073.295.1337

לגישה ישירה לתיקון השיעורים לחצו בכניסתכם למערכת *#

לתיקית עש"ת: 11171 לתיקית יום כיפור: 11172

שמעו, הפנימו ותחי נפשכם!

לקבלת הליון בקביעות וכן להצטרף והארות בכל עניני הגיליון ניתן לפנות למכון "בנינו" דוא"ר: info@machonhavineini.com 60263@gmail.com

לתרומות והנחות שיעור, וכן לקבלת השיעור דבר יום ביומו, ניתן לפנות ישירות למכון "בנינו" דוא"ר: info@machonhavineini.com

700 גליונות

נתרמו ע"י ידידנו הר"ר יוחנן בורנשטיין שליט"א

יהי רצון שיזכה לשנה טובה ומאושרת מתוך אמונה ובטחון! ולגמור חתימה טובה!

700 גליונות

נתרמו ע"י ידידנו הר"ר שמואל ברנשטיין שליט"א

יהי רצון שיזכה לשנה טובה ומאושרת מתוך אמונה ובטחון! ולגמור חתימה טובה!

800 גליונות

נתרמו ע"י ידידנו הר"ר שמעון זאב ברש"ד עהרנרייך שליט"א

לרגל שמחת אירוסים בנו החתן הבחור המופלג כמר צבי אלימלך עהרנרייך הי"ו עב"ג בת ידידנו הר"ר פנחס לובין שליט"א

1000 גליונות

לע"נ הר"ר מאיר בר"ר פייווא יצחק סטרול ז"ל

נלב"ע ל' מנחם אב תש"פ נתנם ע"י בנו ידידנו הרה"ח רבי צבי יוסף שליט"א ולמען יזכה לגמור חתימה טובה!